

Årsrapport 2023

Kirkens Bymisjon
virksomheten Gatejuristen

KIRKENS
BYMISJON

Økonomiske støttespillere og samarbeidspartnere:

Takk fra virksomhetsleder

Jeg vil rette en stor takk til alle ansatte, frivillige saksbehandlere og frivillige ressurspersoner for innsatsen i året som har gått. Dere har alle strukket dere langt og lagt ned en enorm innsats for å bistå klientene.

Jeg vil også få takke alle våre samarbeidspartnere og økonomiske støttespillere som har bidratt til driften vår.

Takk for at dere er med på å realisere samfunnsoppdraget vårt!

Virksomhetsleder,

A handwritten signature in blue ink that reads "Marta T. Slinde". The signature is written in a cursive, flowing style.

Marta Slinde

Innhold

- 4 **Nøkkeltall**
- 5 **Virksomheten Gatejuristen**
- 6 **Organsering, samfunnsoppdrag og Gatejuristnettverket**
- 7 **Tiltaket Gatejuristen**
- 11 **Tiltaket Gatejuristen: Saksmottakssteder og antall besøk**
- 13 **Tiltaket Gatejuristen: Statistikk over hovedsaksområder**
- 14 **Tiltaket Ung rettshjelp**
- 21 **Tiltaket Ung rettshjelp: Saksmottakssteder og antall besøk**
- 22 **Tiltaket Ung rettshjelp: Statistikk over hovedsaksområder**
- 23 **Rettspolitikk**

Nøkkeltall samlet for tiltakene

Gatejuristen Oslo og Ung rettshjelp

(Tall fra 2022)

Saker:

2057

(2351)

Klienter:

1406

(1497)

Frivillige:

61

(94)

Saksmottak:

302

(302)

Frivillige årsverk:

4,9

(8,9)

Lønnede årsverk:

14,6

(14)

Dette er virksomheten Gatejuristen

Stiftelsen Kirkens Bymisjon etablerte i 2004 virksomheten Gatejuristen. I 2023 omfattet virksomheten i Oslo tilbud til tre målgrupper gjennom to tiltak og et prosjekt:

- **Mennesker som har eller har hatt rusproblemer - tiltaket **Gatejuristen****

Vi erfarer at det fortsatt er et stort, udekket rettshjelpsbehov for denne målgruppen. Mange av våre klienter lever i randsonen eller utenfor det etablerte samfunnet. Ved å hjelpe målgruppen med å ivareta sine rettigheter, bidrar vi til å inkludere dem i samfunnsfellesskapet.

Vi dekker fylkene Oslo, Innlandet, Viken samt Vestfold og Telemark. Vi har i 2023 hatt oppsøkende virksomhet og saksmottak for målgruppen i fylkene Oslo, Buskerud, Akershus, Innlandet og Østfold.

- **Barn og unge under 25 år - tiltaket **Ung rettshjelp****

Tiltaket Barnas jurist endret navn til Ung rettshjelp 1.oktober 2022. Det er et navn som i enda større grad beskriver det tiltaket driver med; rettshjelp til barn og unge. Erfaringene har allerede vist at det nye navnet kommuniserer bedre overfor målgruppen, og det gjør det mer naturlig for hele målgruppen å kontakte oss.

Formålet med Ung rettshjelp, er å bidra til at barn og unge får sine grunnleggende rettigheter oppfylt, og at de er kjent med sine rettigheter og plikter. Sammen med de øvrige Ung rettshjelp-kontorene i Norge, er vi det eneste rettshjelptiltaket med nasjonalt nedslagsfelt og utelukkende søkelys på rettshjelp til barn og unge.

Vårt kontor dekker fylkene Oslo, Innlandet, Viken, Vestfold og Telemark, Trøndelag og Møre og Romsdal. Vi har i 2023 hatt oppsøkende virksomhet i Oslo og Hønefoss.

- **Mennesker som har vært utsatt for ID-tyveri og svindel - prosjektet **ID-juristen****

Gatejuristen deltar i perioden august 2021 – 2024 i et større forskningsprosjekt om sikkerhet rundt digitale identiteter i regi av Universitetet i Oslo kalt Samfunnssikkerhet og digitale identiteter. Som en del av forskningen er rettshjelpsprosjektet ID-juristen startet opp. ID-juristen gir gratis rettshjelp og veiledning til personer som er utsatt for ID-tyveri og svindel, eller som ikke får tilgang til elektronisk identifikasjon. ID-juristen er et samarbeid mellom Gatejuristen, UiO, Jussbuss og JURK. Prosjektet er finansiert med eksterne, øremerkede midler fra Forskningsrådet.

Vår organisering

Virksomheten arbeider i tråd med Kirkens Bymisjons verdigrunnlag, og tilstreber at våre klienter skal erfare respekt, rettferdighet og omsorg. Vi har en veldrevet organisasjonsstruktur med kompetente og engasjerte medarbeidere og frivillige. Vi samarbeider tett med andre ideelle organisasjoner og offentlige instanser.

Den juridiske bistanden ytes av ansatte jurister samt frivillige jusstudenter, yrkesaktive og pensjonerte jurister og advokater. I tillegg har vi jurister og advokater som er tilknyttet virksomheten som ressurspersoner innenfor sine spesialiserte rettsområder.

Virksomheten har kontorer i Skippergata 23 i Oslo sentrum. Her holder vi til i Jusshuset, sammen med våre gode naboer Jussbuss og JURK. I løpet av 2023 bestod virksomheten sin personalgruppe av totalt 16 stillinger (to av stillingene er prosjektstillinger i ID-juristen). Kjønnfordelingen blant ansatte var 20% menn og 80 % kvinner. Virksomheten har eget verneombud og tillitsvalgt.

Vi disponerer også et kontor i Lillehammer som våre frivillige saksbehandlere på Lillehammer kan jobbe fra. Kontoret og møterom stilles til disposisjon vederlagsfritt av advokatfirmaet Thallaug. På Hønefoss har våre frivillige frem til høsten 2023 disponert vederlagsfritt kontorplasser på Universitetet i Sørøst-Norge. Høsten 2023 avviklet vi imidlertid disse kontorplassene, da vi etter en helhetsvurdering, med særlig vekt på nærheten til Oslo, økt bruk av elektronisk nettskjema ved inntak av sak og at saksmengden i Hønefossregionen har vært synkende de siste årene, har vurdert det som mest hensiktsmessig at de frivillige saksbehandlerne jobber fra Oslo-kontoret.

I 2022 inngikk vi et langsiktig samarbeid med Advokatfirmaet Deloitte om at firmaet skal bistå våre klienter med å ta saker pro bono, i det tilfelle en sak vi har behandlet hos oss, må tas videre til domstolene. I 2023 overførte vi tre saker til Deloitte. Det ble inngått forlik i alle tre sakene, med gode resultater for våre klienter.

Gatejuristnettverket

Gatejuristnettverket er et faglig nettverk av og for Gatejuristkontorene i Norge. Nettverket består av Gatejuristkontorene i Trondheim, Bergen, Oslo, Stavanger, Kristiansand og Tromsø. Tromsø er et frittstående kontor, mens de andre kontorene er del av Kirkens Bymisjon. De regionale kontorene er selvstendige og likestilte, men samarbeider faglig for å utvikle og koordinere tilbudet. Tilskuddene som gis til hvert enkelt kontor er avgjørende for driften av tiltaket, og det er ingen intern fordeling av tildelte midler mellom Gatejuristkontorene.

I 2023 har Gatejuristnettverket hatt månedlige ledermøter hvor felles problemstillinger og felles utfordringer har blitt drøftet. Det har også blitt arrangert digitale fagsamlinger hver måned for alle ansatte ved de ulike kontorene samt en fysisk fagsamling. Disse fagsamlingene har opplevdes som veldig nyttig og inspirerende for alle ansatte, og har bidratt til å sikre den faglige kvaliteten i arbeidet vårt.

Vårt samfunnsoppdrag

Vårt samfunnsoppdrag er å bidra til bedre levekår for utsatte grupper gjennom gratis retts hjelp, rettighetsinformasjon og rettspolitisk arbeid.

Vårt arbeid skal sørge for at våre klienter får oppfylt sine grunnleggende rettigheter. Det hjelper ikke å ha rett hvis man ikke får rett.

Tiltaket Gatejuristen

Felles for mange av Gatejuristens klienter er at de ofte har flere og sammensatte problemer, et komplekst liv, en vanskelig barndom og gjennomgående svært dårlig økonomi.

Vi jobber for at denne gruppen skal bli tatt på alvor, og at deres rettigheter ikke blir oversett i vårt velferdssamfunn. Vår målsetting er at våre klienter skal få hevdet sin rett, at rettshjelpen skal være av god faglig kvalitet og tilpasset den enkelte klients behov.

Tilbakemeldingene fra flere av våre klienter er at de opplever å bli møtt med større respekt og forståelse når Gatejuristen bistår dem enn når de opptrer på egenhånd. Det er en trist, men viktig erkjennelse. Vi kan på den måten være en døråpner som bidrar til at mennesker med rusproblemer får tillit til samfunnets hjelpeapparat og får ivaretatt sin rettssikkerhet.

Vi strekker oss langt i måten vi jobber på for å møte den enkelte klients behov, ut fra hvordan livssituasjonen, helsetilstanden og boligforholdene er. Mange av våre klienter har ikke digital kompetanse, tilgang til digitale verktøy og heller ikke telefon eller fast bolig i perioder.

Erfaringer fra 2023

Bolig

Et kjerneområde for vår rettshjelp er fortsatt på saksfeltet bolig. Det å kunne oppleve botrygghet er et helt grunnleggende behov for oss alle. I vårt arbeid ser vi hvor viktig det er for klientene at de både får hjelp til å skaffe en trygg bolig, men også får støtte til å mestre egen boligsituasjon og til å finne tilhørighet i sitt nærmiljø og i samfunnet ellers. Fraværet av en slik botrygghet skaper store utfordringer på nær sagt alle livets områder.

Mange av våre klienter opplever store utfordringer i det de f.eks. kommer ut fra rusbehandling eller soning, og overgang til bolig ikke er tilstrekkelig planlagt eller organisert på en måte som sikrer at både botrygghet og mestring kan ivaretas. For den enkelte får det store uheldige ringvirkninger både i form av mangel på et godt liv eller en reell mulighet til en ny start. Konsekvensen blir fort tilbakefall til aktiv rus og/eller kriminalitet. Dette har store menneskelige kostnader for enkeltmennesket, og er i et større bilde også svært lite samfunnsøkonomisk.

Mange av våre klienter leier kommunale boliger eller får bistand fra kommunen til å inngå leiekontrakter på det private markedet med kommunal garanti. I disse tilfellene ser vi ofte at utleier etter avslutning av leieforholdet, kommer med krav som dekkes inn av garanti eller depositum stilt fra kommunens side og at leietakeren ikke når frem med sine innsigelser mot utleiers kostnads- og utbedringskrav. Dette blir fort en gjeldsbyrde som leietaker må dra med seg videre. Vi ser ofte tendenser til at rettssikkerheten for våre klienter i slike tilfeller er for dårlig.

En bedre organisert, og lovpålagt, dokumentasjonsplikt ved inn- og utflytting ville ha bidratt til at flere av disse sakene kunne vært unngått. Når kommunen stiller garanti eller depositum, burde de også stille opp ved inn- og utflytting, for på den måten bedre å kunne ivareta leietakers rettigheter når spørsmålet om erstatningsansvar dukker opp i etterkant. Det samme burde være en selvfølge der kommunen bistår i selve boligfremskaffelsen og oppfølging av boligsituasjonen ellers. En dokumentasjon av leieobjektet ved en mer formalisert ut- og innflyttingsprotokoll ville ha vært til stor hjelp i slike saker.

I en konkret sak fra 2023, hadde klienten vår flyttet fra én kommunal leilighet til en annen. Hen hadde fått et krav fra kommunen for utvask og rydding av den gamle leiligheten, og i tillegg et krav for sanering av veggdyr i den nye leiligheten. Et krav på totalt 166 000 kr var sendt til utleggsforretning hos Namsfogden, med trekk i trygd hos klienten. Gatejuristen avdekket at det ved en feil var sendt dobbelt krav til Namsfogden, og at riktig sum i utgangspunktet var halvparten (kr. 83 000). I tillegg bestred vi saneringskravet da det ikke var tilstrekkelig dokumentert at klienten var ansvarlig. Saken endte med at hele kravet ble slettet fra kommunens side. Dette eksempelet viser hvor stor betydning det kan ha å få tilgang til gratis rettshjelp i et avtaleforhold som ikke er balansert.

Mange saker går også på boligkvaliteten på utleieleilighetene. Det kan gjelde både kommunale og private boliger. I et presset marked har det lett for å bli slik at de som tilhører utsatte grupper, og særlig mennesker i vår målgruppe, ofte må ta til takke med boforhold som kvalitativt ligger langt under det mange forventer av standard i dag, men fortsatt med høye leiepriser.

Utlendingsrett

I 2023 har vi også hatt mange henvendelser om utlendingsrett. Svært mange av disse sakene gjelder karenstid ved søknad om permanent oppholdstillatelse eller norsk statsborgerskap, og forhåndsvarsel om utvisning på grunn av rusrelaterte straffbare forhold. På dette feltet ser vi at det er et klart behov for fri rettshjelp også i utvisningssaker som gjelder brudd på straffeloven.

En stor andel av henvendelsene gjelder også Utlendingsdirektoratets (UDI) dokumentasjons- og opplysningskrav i forbindelse med identitetsavklaring. Her erfarer vi at klientene har en «dobbelt sårbarhet» med hensyn til egne ressurser

for å faktisk fremskaffe den påkrevde dokumentasjonen, i kombinasjon med språklige utfordringer i møte med utlendingsmyndighetene. Dette fører til at mange av våre klienter ikke får avklart sin identitet, og dermed mister tilgang til BankID og bankkonto. Dette forsterker deres digitale utenforskap. Mange må også belage seg på oppholdstillatelser med begrensninger, som må fornyes hvert år. Dette medfører en belastende uforutsigbarhet, og har også store konsekvenser for videre rettigheter til opphold som permanent opphold og familiegjenforening. I forlengelsen av dette erfarer vi et stort behov for praktisk bistand i søknadsprosessen og til å få levert søknader ved oppmøte hos politiet. Det er et stort tomrom i hjelpeapparatet på dette punktet.

Sosial- og trygderett

I 2023 har antall sosialsaker økt. Det er behov for hjelp til å ivareta sine grunnleggende rettigheter, som et sted å bo, samt penger til mat og medisiner. Det siste året har vi sett eksempler på at NAV har satt ulovlige vilkår for grunnleggende rettigheter. For eksempel fikk en klient som stod uten bolig beskjed om å se etter bolig selv, fremfor å få et midlertidig botilbud av kommunen. Etter at Gatejuristen tok kontakt med bydelen, fikk hen likevel innvilget et midlertidig opphold i 14 dager på et av Oslos botiltak. En annen klient fra en annen kommune stod uten bolig, og ble spurt om hen ikke kunne bo på sofaen hos ekskjæresten, som hen ønsket å skjerme seg for. Kommunen mente at det ikke fantes et botilbud for hen i kommunen, og ville ikke betale for hotell eller annen overnatting. Etter flere henvendelser fra vår side, fikk hen innvilget en kommunal bolig.

En problemstilling som vi har jobbet med over flere år knytter seg til arbeid på lavterskel arbeidstiltak mens man får ytelser fra det offentlige. Mange ideelle aktører, heriblant Kirkens Bymisjon, har arbeidstiltak hvor man kan møte opp og jobbe noen timer i uken.

Dette honoreres med såkalte motivasjonspenger. Det er ikke faste arbeidskontrakter og jobben bærer i stor grad preg av å være et sosialt aktivitetstilbud. Dette er en svært viktig arena for den det gjelder, men det kan by på økonomiske utfordringer. For personer på arbeidsavklaringspenger kan dagsatsen bli redusert time for time fordi man har noe inntekt fra tiltaket. Siden motivasjonspengene er lavere enn i ordinære arbeidsforhold, taper vedkommende i praksis på å jobbe i tiltaket sammenliknet med å få full dekning i arbeidsavklaringspenger. Det er synd både for samfunnet og enkeltpersonene at de stilles overfor valg mellom å være i aktivitet og ha en meningsfull hverdag, og å la være for å klare seg økonomisk. En klient vi bistod i 2023 fikk innvilget at hen meldte inn færre timer enn hen faktisk arbeidet, noe det er rom for i folketrygdloven. Det har vært avgjørende for at hen fortsatt er i aktivitet og bidrar til samfunnet.

En annen klient som vi har hjulpet i flere år fikk endelig medhold i Trygderetten i 2023. NAV Klageinstans hadde lagt til grunn at jobben i arbeidstiltak viste at han hadde inntektsevne, og innvilget derfor gradert uføretrygd. Gatejuristen argumenterte imot dette, fordi slike arbeidstiltak er vel så mye sosiale tiltak som arbeid. Trygderetten la dette til grunn. Retten pekte på at inntekten riktignok var pensjonsgivende inntekt som skulle medregnes i vurdering av uføretrygd, men at det skulle gjøres unntak fra dette utgangspunktet fordi inntekten ikke ga uttrykk for reell inntektsevne. Trygderetten pekte blant annet på at tiltaket var frivillig, det sosiale aspektet ved innretningen og at klienten ikke var ansett for å ha arbeidsevne i det ordinære arbeidslivet. Hen fikk dermed rett på 100 % uføretrygd.

Helserett

I 2023 har vi erfart at mange innsatte i fengsel ikke får den helsehjelpen de trenger. Flere av våre klienter har gjentatte ganger etterspurt behandling under soning. Gatejuristen har bistått klienter med å søke om samtalerapi, diagnoseutredning, traumebehandling og rusbehandling mv. Mange av våre klienter i fengsel sitter inne for lovbrudd begått under ruspåvirkning. For mange er derfor kriminell atferd forbundet med rus og de har et sterkt behov for behandling av avhengigheten sin. Det er gjennomgående at fengslene er vanskelig å nå, har lang saksbehandling, ikke svarer på våre henvendelser eller ikke begrunner avslag. Mange innsatte opplever at deres psykiske helse svekkes betraktelig mens de sitter inne, og at de ved løslatelse ikke har blitt rehabilitert.

Erstatningsrett

Erstatningssakene omfatter voldssaker, pasientskadesaker (manglende helsehjelp), trafikkskader, yrkesskadesaker og generell erstatningsrett. Erstatning for skader er ikke begrenset til somatiske, dvs. fysiske skader. Også psykiske skader som følge av manglende diagnostikk og behandling av psykiske lidelser vil kunne representere en pasientskade som gir rett til erstatning. Likeså vil f.eks. posttraumatisk stresslidelse (PTSD) være en tilstand som kan gi rett til erstatning, typisk ved voldshendelser, overgrep mv. Det har den senere tid blitt meldt inn mange saker til Norsk pasientskadeerstatning (NPE) knyttet til forsinket diagnostikk av eller feildiagnostikk av psykiske lidelser. En lidelse som særlig går igjen, er ADHD. ADHD vil ubehandlet eller udiagnostisert kunne medføre stor risiko for «egenmedisinering» i form av rus. Det er således ofte en sammenheng mellom ADHD og rus.

Dessverre har det vist seg svært vanskelig å nå frem med erstatningskrav knyttet til skader som følge av forsinket diagnostikk og behandling av ADHD. Noe av utfordringen ligger i at diagnosekriteriene for ADHD og bevisstheten rundt dette har økt de senere årene. Som følge av dette har mange derfor fått avslag i sine erstatningskrav med den begrunnelse at diagnosene er vanskelig å stille, at det tar lang tid og at man i dag har andre diagnoseverktøy og kunnskap om ADHD enn tidligere.

Med tanke på at våre klienter ofte har psykiske lidelser, ADHD og rusavhengighet, er det viktig at vi gjør en grundig jobb med å følge opp disse sakene, og ikke minst imøtegå sakkyndige vurderinger hos Norsk pasientskadeerstatning (NPE) og Pasientskadenemnda som vi opplever at ofte tar litt for lett på disse sakene. Våre klienter blir dessverre ofte stigmatisert og løper derfor ytterligere risiko for å ikke nå igjennom med sine erstatningssaker.

Gatejuristen har det siste året hatt en økning i saker hvor det ønskes fremmet krav om rettfærdsvederlag. Rettfærdsvederlag er en mulighet til erstatning fra staten i tilfeller andre erstatningsordninger ikke er dekkende. Et vilkår for å søke om rettfærdsvederlag er at forholdet er foreldet. I praksis er dette en oppreisning for overgrep, tapt barndom eller tapt skolegang. Å få innvilget rettfærdsvederlag er svært viktig for våre klienter, for det betyr først og fremst at de blir trodd. De får en annerkjennelse på at samfunnet sviktet dem.

Fører kort

Regelverket for rus og førerrett er komplisert og lite tilgjengelig. Gatejuristen får ofte henvendelser fra personer som har behov for informasjon og veiledning om sine rettigheter og plikter.

Ofte får klienter beskjed fra fastlege eller annet helsepersonell om at de ikke oppfyller helsekravet til fører kort. Vi erfarer at helsepersonell har dårlig kjennskap til regelverket og praktiserer reglene ulikt. Dette fører til vilkårlighet rundt hvem som blir fratatt fører kortet og ikke. Vi ser særlig utfordringer knyttet til praksis i legemiddelassistert rehabilitering (LAR) og på fastlegekontoret.

Tiltaket **Gatejuristen**:

Saksmottakssteder og antall besøk

Gatejuristen har over tid erfart at vi må være der klientene er, fordi det er mange som ikke oppsøker oss i Oslo sentrum. Det skyldes for eksempel at de bor utenfor Oslo, oppholder seg midlertidig i en behandlingsinstitusjon, er i jobb på dagtid, at de har sykdom som gjør at de ikke kommer seg til oss, er innsatte i fengsel eller at det blir for krevende i hverdagen å oppsøke enda en instans for å få hjelp. Det er tidkrevende og kostbart for oss å reise rundt, men vi mener at det er en del av vårt mandat å drive med oppsøkende arbeid. Vi får også god hjelp til dette arbeidet fra frivillige jusstudenter i Lillehammer og Advokatfirmaet Fusche Jenssen AS på Kongsberg. Kine Fusche Jenssen og hennes kollegaer står for det oppsøkende arbeidet sammen med Kirkens Bymisjon ansatte lokalt. Sammen gjennomfører de saksmottak på Kafé Tråkka i Kongsberg hver uke.

På kontoret i Oslo har vi gjennom hele året hatt faste saksmottak to ganger i uken, med unntak av noe reduksjon i forbindelse med ferieavvikling. I tillegg har vi fem ganger i løpet av året vært rundt omkring i Oslo sentrum med Gatejurist-sykkelen vår for å informere om oss, opplyse om hvilke saker vi kan hjelpe til med og dele ut en kopp kaffe.

Under følger en oversikt over hvor vi har vært i 2023. I året som gikk hadde vi saksmottak på 33 ulike steder, i 15 ulike kommuner, fordelt på totalt 231 saksmottak. Enkelte steder har vi hatt faste saksmottak over flere år, andre steder har vi vært på besøk første gang i 2023.

Saksmottakssteder	Kommune	Antall
Gatejuristens lokaler, Skippergata 23	Oslo	87
Jobben Oslo	Oslo	1
Ullevål Sykehus - Avdeling rus- og avhengighetsbehandling	Oslo	1
Kjeller'n Grünerløkka	Oslo	1
Stedet Sagene	Oslo	1
Holmen	Oslo	5
Verdensrommet Alna	Oslo	1
Blå Kors Gatenært Oslo	Oslo	1
Villa Berg	Oslo	1
Fyll Dagene	Oslo	1
Kaféen - Kirkens bymisjon	Ringerike	2

Fontenehuset Hønefoss	Ringerike	2
Borger Bad	Ringerike	1
Villa'n Hønefoss	Ringerike	2
Guts Vikersund	Modum	1
Kafé Tråkka	Kongsberg	43
Behandlingsstedet Fetsund	Lillestrøm	1
Fiks Follo	Nordre Follo	1
Stiftelsen Fredheim	Ringsaker	2
Veslelien	Ringsaker	2
Blå Kors kafé Kampen	Gjøvik	6
Maritastiftelsen	Gjøvik	6
Advokatfirmaet Thallaug	Lillehammer	27
Tyrlisenteret	Lillehammer	4
Sagatun	Hamar	7
Værestedet Arbeideren	Hamar	7
BARM oppfølgingssenter	Hamar	7
Origosenteret	Våler	1
Blå kors Eina	Vestre Toten	4
Nedre Eik Gård Drammen	Drammen	1
Guts Drammen	Drammen	1
Jobben Bærum	Bærum	1
Manifestsenteret	Asker	2
Antall saksmottak Oslo, Viken og innlandet		231

Statistikk over hovedsaksområder samlet for tiltaket **Gatejuristen**

Antall saker: 1361

Antall klienter: 886

Representasjon: 432

Veiledning: 657

Henvising: 272

Tiltaket **Ung rettshjelp**

Tiltaket ble startet fordi vårt mangeårige arbeid med rusutsatte voksne indikerte at hjelp under oppveksten kunne ha forebygget noen av klientenes problemer senere i livet.

En god barndom har betydning for hele livsløpet. Uløste rettslige problemstillinger kan lede til utfordringer knyttet til kriminalitet, rus og psykisk og fysisk uhelse. Primærvirksomheten vår er derfor å hjelpe barn og unge med de konkrete rettslige problemene de står i. Vi gir også forebyggende rettighetsinformasjon og engasjerer oss rettspolitisk for målgruppens rettsstilling.

Å gi rettshjelp til barn og unge, krever både tid og tålmodighet. Mange av våre klienter er vant til at voksne svikter og det krever at vi jobber mye med å etablere en relasjon og skape tillit. Vi har et ansvar i møte med det enkelte barnet, ungdommen og unge voksne - å være en trygg og ansvarlig voksen som ivaretar dem og deres interesser i saken. I tillegg krever det å være tydelig i kommunikasjonen, og kommunisere på klientens premisser ut fra både alder og forutsetninger ellers.

Vi ønsker at vårt arbeid i særlig grad skal treffe de mest utsatte og sårbare.

- barn og unge bosatt i områder med høy andel av lavinntektsfamilier
- barn og unge med tilknytning til fengsel eller friomsorg, som enten selv har erfaring med straffeforfølgelse eller har foreldre i fengsel
- barn og unge med rusproblemer
- barnevernsbarn, både nåværende og tidligere

Våre erfaringer fra 2023

Grunnet mindre økonomiske ressurser og færre faste personalressurser på Ung rettshjelp i 2023, fikk vi dessverre gitt hjelp til færre barn og unge enn målsettingen vår var for året, det samme gjelder for vår oppsøkende virksomhet. Året ble preget av mye sykefravær blant ansatte og nær familie, og behov for bruk av vikarer, herunder bistand av jusstudenter i saksbehandlingen.

Til tross for krevende personalsituasjon, fikk vi gitt hjelp i 696 enkeltsaker.

Det klare flertallet av henvendelser vi fikk, gjaldt konkrete problemer unge sto i, der de opplevde å ikke få sine rettigheter oppfylt. Vi behandlet flest saker innen boligrett, straff-, politi og fengselsrett, gjeld- og pengekrav, arbeidsrett, helse- og trygderett og opplæringsrett.

Husleierett

Vi behandlet flest saker innen husleierett i 2023. Et trygt sted å bo er en grunnleggende rettighet i ethvert menneskes liv, mange unge opplever at useriøse utleiende ikke respekterer leietakernes rettigheter og utnytter særlig de som er unge og sårbare.

Strafferett

Nest etter husleiesaker, behandlet vi flest saker innen strafferett. Dette var stort sett saker om forelegg og inndragning/sperrefrist på førerkort. Videre behandlet vi også strafferettslige spørsmål knyttet til deling av nakenbilder på sosiale medier, der vi fikk henvendelser både fra klienter som har blitt utsatt for uønsket deling av bilder av seg selv samt klienter som har delt bilder. Videre behandlet vi også en del saker fra unge som gjennomfører straff i fengsel. I disse sakene bistod vi i utgangspunktet med klage over avslag på permisjoner, prøveløslatelse og vedtak om utelukkelse.

I enkelte tilfeller har vi også ansett det mer hensiktsmessig å bistå klientene med å skrive søknader, da vi mener det kan være tidsbesparende fremfor at vi først bistår i klagerunden. Vi erfarer at det er svært lang saksbehandlingstid hos klageinstansen, og dersom klient skal vente først nærmere 4 uker på behandling av opprinnelig søknad og så opptil 2 måneder (som vår erfaring er med saksbehandlingstid) før man får svar fra klageinstans, vil formålet med søknaden ofte ikke lenger være reell i praksis.

Arbeidsrett

Selv om vi hadde en prosentvis nedgang i saker som gjelder arbeidsrettslige spørsmål sammenlignet med 2022, fikk vi fortsatt mange henvendelser om arbeidsrett i 2023. Sakene gjaldt primært lønnsstyrer samt ugyldige oppsigelser.

Barnevern- og barnerett

Vi hadde i 2023 en prosentvis økning av saker innen barnevern- og barnerett sammenlignet med 2022. Sakene innenfor barnevernsrett gjaldt ettervern, samvær, bosted og fosterhjem, økonomisk støtte og retten til å bli hørt. Det varierer ut ifra sakene om vi kun har gitt veiledning og informasjon om deres rettigheter eller har representert klientene ved blant annet å snakke med barneverntjenesten eller ved å sende klager til barneverntjenesten eller Statsforvalteren. Vi har også bistått med å sende innsynsbegjæringer om barnevernsdokumenter i flere av sakene. Når det gjelder ettervern har vi opplevd flere tilfeller der barnevernet har vedtatt ettervern, men selve innholdet har blitt fjernet eller ikke fulgt opp i tilstrekkelig grad. Det har gjort at klientene ikke har fått hjelpen de egentlig har hatt behov for i en livsfase hvor man ofte har behov for støtte og hjelp, selv om man er definert som voksen etter loven.

En aktuell problemstilling her er for eksempel økonomisk bistand, da mange unge opplever det som belastende å overføres til NAV, særlig når de fortsatt går på videregående skole. Vi har også fått noen henvendelser fra ungdommer mellom 16 og 18 år som bor for seg selv, men ikke får tilstrekkelig bistand fra barnevernet.

I sakene innen barnerett har det vært flere spørsmål knyttet til vergemål eller foreldreansvar. Herunder samtykke til å få pass eller bank ID, flytting og bosted, barnebidrag og barnetrygd. I disse sakene har vi som oftest veiledet klientene om deres rettigheter og satt klientene i kontakt med Statsforvalteren, NAV, eller andre relevante instanser.

Pengekrav

I 2023 fikk vi også inn en del henvendelser om gjeld og pengekrav. Da NAV har gjeldsrådgivere som skal bistå med disse sakene, henviser vi i stor grad til NAV. Vi vet imidlertid at NAV uheldigvis yter ulik hjelp ettersom hvor i landet man bor, og det er sånn sett vanskelig å vite om klientene alltid får den nødvendige hjelpen når vi henviser. Vi ber derfor klientene om å ta kontakt med oss på nytt dersom de ikke får den nødvendige hjelpen. I disse sakene ser vi selvsagt an den enkelte klient, og dersom vi vurderer at vedkommende er i en særlig sårbar situasjon, tar vi ofte saken selv. Et eksempel på det siste er unge som nylig er løslatt og som trenger hjelp til å rydde opp i uklare disposisjoner og rettsstillinger.

Opplæringsrett

Videre har vi hatt en jevn pågang av saker som gjelder opplæringsrettslige spørsmål. Disse sakene gjelder ofte et utrygt skolemiljø eller fordi elevene ikke får den undervisningen de har krav på – enten tilpasset opplæring, eller spesialundervisning etter vedtak.

Mange henvendelser gjelder barn som opplever mobbing og i utstrekning ufrivillig skolefravær. Vi opplever dessverre at den lange saksbehandlingstiden til Statsforvalteren går ut over barna som mobbes. For det anfører skolene ofte at de må vente på Statsforvalterens vurdering av saken før skolen kan iverksette tiltak som retter seg mot barna som mobber. Dette gjør at barnet som opplever mobbing får skolefravær. For det andre opplever vi at disse barnas rett til opplæring ikke blir fulgt opp på en tilfredsstillende måte av skolen; det typiske er at skolen ikke setter inn tilstrekkelig med hjemmeundervisning. I disse situasjonene er våre alternativer begrenset når det gjelder å avhjelpe den akutte situasjonen; vi klager på manglende tilrettelegging, men her er det også saksbehandlingstid. I mobbesaker er det også en svært restriktiv praksis på skoler og blant ulike Statsforvaltere når det gjelder å overføre barn som utøver mobbingen til andre skoler. Det er her vanskelig å imøtegå skolens barnets beste-vurderinger av skolebytte for barn som utøver mobbingen, da barnet som mobbes ikke anses å ha partsstatus i mobbernes sak.

Helse- og trygderett

Vi kontaktes også av foreldre som trenger hjelp til å søke om og eller klage på tjenester fra det offentlige for barn med nedsatt funksjonsevne. Disse sakene kan fort bli tidkrevende, og det er flere forhold som må hensyntas. For det første er ikke offentlige tjenester og innholdet i disse særlig rettighetsfestet, slik at det ikke alltid er en åpenbar løsning for hvilke eller hvilken tjeneste som best egner seg for barnet. Eksempler på dette er valget mellom avlastningsbolig, støttekontakt og eller brukerstyrt personlig assistanse. For det andre har vi erfart at det kan være krevende i slike saker å være tydelige nok overfor foreldre at vi er *barnas* representant. I utstrekning av dette har det vært rollemessig krevende å håndtere uenigheter mellom foreldre og det offentlige når det gjelder vurderinger av barnas beste, da vi ikke alltid deler foreldrenes syn. Samtidig er det få til ingen andre steder foreldre kan oppsøke for å motta rettslig bistand i slike saker (utover advokat de selv betaler for); andre frivillige organisasjoner på området er sprengt på kapasitet til å ta imot flere saker. Dette har gjort at vi i disse sakene har strukket vår bistand til også oppgaver som ikke er direkte juridiske, for eksempel som en mekler mellom forelder og avlastningsbolig om aktivitetsplan for barnet.

Utlendingsrett

Vi mottar jevnlig henvendelser fra barn og unge som selv må følge opp sin søknad om fornyelse av oppholdstillatelse, eller som står i fare for at deres foreldre eller dem selv kan bli utvist fra Norge. I tiden det tar før utlendingsmyndighetene treffer en beslutning om utvisning opplever de unge et høyt stressnivå som følge av usikkerheten som et forhåndsvarsel gir. I saker hvor bakgrunnen for opprettet utvisningssak er at den unge er dømt for straffbart forhold, har vi sett at straffegjennomføringen blir negativt påvirket av dette stresset, og står i veien for klientenes rehabilitering.

Oppsøkende og utadrettet virksomhet

For å nå ut til unge som ikke finner frem til oss på egen hånd, oppsøker vi de unge der de er fysisk. Ofte kombinerer vi besøket vårt med et faglig foredrag hvor vi forsøker å benytte enkelt og fengende språk om rettslige temaer som oppleves relevante for ungdommen. Vi supplerer gjerne også med en Kahoot eller en annen relevant aktivitet, for å skape engasjement om rettigheter.

Sammenlignet med oppsøkende saksmottak overfor andre målgrupper, opplever vi at tiden for det meste brukes til å diskutere rettslige spørsmål i plenum fremfor å snakke med unge om deres problemer på tomannshånd. De individuelle henvendelsene fra unge om spørsmål som gjelder saker de selv sitter med, kommer gjerne etterpå – enten ved at de unge kontakter oss selv gjennom nettsidene våre, eller ved at de ringer eller kommer innom lokalene våre sammen med en i hjelpeapparatet. Plenumsdiskusjonene gjør også at vi i Ung rettshjelp holder oss oppdaterte på hva som rører seg blant ungdommen.

Vi opplever at det er stor variasjon i nivået på kunnskap og ressurser blant barn og unge. Det er fortsatt mange unge som ikke er kjent med egne rettigheter. Graden av kunnskap og bevissthet rundt rettigheter henger ofte sammen med oppvekstvilkårene til den enkelte.

Vi erfarer at den økende gruppen unge som selv kobler at problemet kan ha en side til jussen, er lettere å nå ut til med rettshjelp enn de som ikke selv forstår at de kan være utsatt for rettighetsbrudd. For førstnevnte gruppe er det ofte tilstrekkelig å gjøre tilbudet synlig i sosiale medier. I den forbindelse er det illustrerende at Ung rettshjelp doblet antall saker samme år som vi for første gang systematiserte og økte tilstedeværelsen i sosiale medier, særlig TikTok.

Ung rettshjelp ser det som særlig viktig å fange opp de ungdommene som ikke selv innser at de har rettigheter, og at problemene de står i kan løses juridisk. Derfor har vi prioritert å være fysisk oppsøkende selv når sakspågangen gjennom digitale kanaler har vært stor. Vi ser også at samarbeidet vårt med hjelpeapparatet er uvurderlig for å komme i posisjon til å hjelpe særlig utsatte ungdom. Mange av sakene fra sårbare unge kommer etter henvisning fra skoler, kriminalomsorgen, institusjoner, helsesykepleiere, NAV med flere.

På grunn av redusert personalgruppe i 2023 måtte vi nedjustere driften, herunder den oppsøkende virksomheten. Vi valgte å prioritere saksbehandling av de sakene vi fikk inn digitalt og per telefon. Vi valgte videre å prioritere oppsøkende i Oslo og Hønefoss. Vi hadde i 2023 totalt 27 oppsøkende aktiviteter mot målgruppen vår, primært på skoler. I tillegg deltok vi på "Tilbakeføringskonferansen" i Hamar arrangert av Kriminalomsorgen og "Fyll dagene" i Oslo rådhus arrangert av Velferdsetaten, hvor formålet var å gi informasjon om vårt tilbud til hjelpeapparatet.

Sosiale medier

Ung rettshjelp har i 2023 fortsatt med å samarbeide om sosiale medier på tvers av Ung rettshjelp-kontorene i landet. Vi har satt konkrete aktivitetsmål for å nå ut til barn, unge, samarbeidspartnere og mulige frivillige. Vi er til stede på plattformene Instagram, TikTok, Facebook og LinkedIn.

Vi ser at vi i hovedsak når målgruppen på TikTok. Vi bruker derfor denne plattformen til å dele rettighetsinformasjon. På Instagram og Facebook når vi i større grad hjelpeapparatet og samarbeidspartnere. Vi fokuserer derfor der på å informere om oppsøkende arbeid og for å fremme saker vi jobber rettspolitisk med.

Ved utgangen av 2023 talte vi 2525 følgere på Instagram, en økning på 200 siden 2022.

På TikTok har antall følgere steget fra 2950 i 2022 til 3456 talt i januar 2024. Den mest populære videoen i 2023 handlet om personundersøkelse i forbindelse med straffesak og ble sett 105 240 ganger. Over 90% av visningene var for brukere som ikke følger Ung rettshjelp. Det betyr at vi når svært mange flere enn følgerantallet vårt med videoene våre.

Antall innlegg TikTok: 36

Antall innlegg Instagram: 39

Vi opplevde at unge fra hele landet meldte inn sak på våre nettsider etter å ha blitt kjent med tilbudet gjennom sosiale medier. Flere av innleggene har også skapt engasjement rundt egne rettigheter i kommentarfeltene, særlig på TikTok. Vi ser også at mange innlegg er lagret og delt videre.

Sosiale medier er derfor en viktig del av vårt forebyggende arbeid og en god arena for å nå ut til mange barn og unge. At vi samarbeider om arbeidet på sosiale medier gjør at vi kan holde aktiviteten oppe på de ulike plattformene samtidig med å yte rettshjelp av god kvalitet i enkeltsaker.

Norway Cup

I 2023 samarbeidet alle Ung rettshjelp-kontorene om å være en verdileverandør for Norway Cup. Vi deltok med eget rettighetstelt så lenge cupen varte. Her kunne deltakerne delta på rettighetsquiz hver dag, med spørsmål knyttet til Barnekonvensjonen. Svaret på spørsmålene var å finne i teltet vårt, så hovedmålet var at barn og unge skulle bli bedre kjent med egne rettigheter.

Én av teltveggene var dedikert til deltakernes favorittrettighet og ble i løpet av uken fylt med viktige rettigheter for barn og unge. Vi anslår at vi engasjerte mellom 2000 og 6000 barn og unge i løpet av uken.

Redd Barnas Barnerettighetspris 2023

Ung rettshjelp ble i 2023 tildelt Redd Barnas barnerettighetspris. Prisen ble delt ut under et frokostseminar som vi arrangerte sammen med Redd Barna i anledning FNS internasjonale barnedag 20. November. Tema for frokostseminaret var barns rett til å bli hørt i forvaltningen og blant innleiderne og gratulantene fant man blant annet barne- og familieminister Kjersti Toppe og barneombud Inga Bejer Engh.

I juryens begrunnelse for prisen ble det blant annet trukket frem at Ung rettshjelp bidrar til at barn og unge får sine grunnleggende rettigheter oppfylt, og i forbindelse med tildelingen uttalte styreleder i Redd Barna, Kristin Veierød, følgende: "Som ung kan det være vanskelig å vite hva man har krav på i rettssystemet. For oss i Redd Barna treffer dette i hjertet av det vi jobber for. Vi er glade for å gi Redd Barnas barnerettighetspris til en svært verdig vinner".

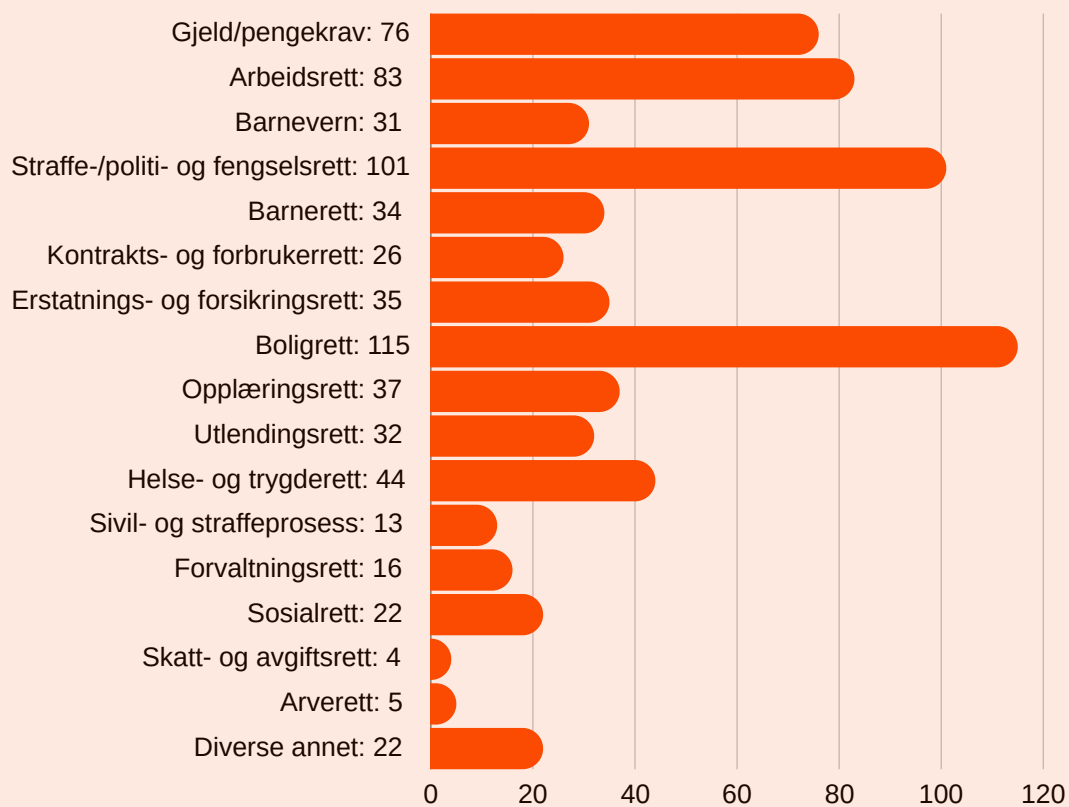
Vi i Ung rettshjelp er utrolig stolte og takknemlige for prisen og den vil tjene som inspirasjon for ansatte og frivillige over hele landet til å fortsette arbeidet med å gi rettshjelp til barn og unge og styrke målgruppens rettsstilling.

Tiltaket **Ung rettshjelp**: Saksmottakssteder og antall besøk

Saksmottakssteder	Kommune	Antall
Ris skole	Oslo	7
Ulsrud videregående skole, barne- og ungdomsarbeiderfag	Oslo	1
Grorud ungdomsskole	Oslo	1
Frydenberg skole	Oslo	8
Kirkens Bymisjons kafé	Hønefoss	3
Fontenehuset	Hønefoss	3
UngInfo	Oslo	1
Ungdomskonferansen Bydel Gamle Oslo	Oslo	1
Ungdomsteamet Bydel Gamle Oslo	Oslo	1
Norway Cup	Oslo	1
Antall saksmottak totalt:		27

Statistikk over hovedsaksområder samlet for tiltaket **Ung rettshjelp**

Antall saker: 696
Antall klienter: 520

Representasjon: 153
Veiledning: 477
Henvvisning: 66

Rettspolitikk 2023

Samlet for Gatejuristen og Ung rettshjelp

En viktig del av Kirkens Bymisjons visjon er å stå opp mot urett og kjempe for lik tilgang til rettigheter for alle. For Gatejuristen og Ung rettshjelp sin del innebærer dette at vi utover å behandle enkeltsaker også har et bevisst og aktivt forhold til vårt rettspolitiske arbeid. Vi ser det derfor som sentralt at vi bruker våre erfaringer fra saksbehandlingen til å påvirke hvordan rettsreglene utformes og bidrar til at disse praktiseres på en måte som i størst mulig grad sikrer gode levekår for målgruppene både på kort og lengre sikt.

Vi koordinerer vårt rettspolitiske arbeid med de øvrige virksomhetene i Kirkens Bymisjon samt med de andre kontorene i landet. Vi samarbeider også med andre aktører på feltet i rettspolitiske spørsmål der hvor det er mest hensiktsmessig.

Samlet har vi for begge tiltakene levert totalt seks skriftlige høringsinnspill i 2023. Vi har også levert innspill til rushåndhevingsutvalget og husleielovutvalgets arbeid. Vi har videre skrevet eller vært medforfattere på tre debattinnlegg/kronikker i ulike medier, stilt opp i media og levert flere bidrag til Sivilsamfunnets rettsstatsmelding som ble overlevert til Stortingets presidentskap i oktober. Videre har vi deltatt i debatter og panelsamtaler, og har sammen med en rekke andre organisasjoner, rettshjelptiltak og Advokatforeningen vært en del av rettshjelpsalliansen som også i 2023 har fortsatt arbeidet med å sikre en god rettshjelpslovgivning i fremtiden. Rettshjelpsalliansens arbeid ble også trukket frem som avgjørende av flere politikere på Stortinget i forbindelse med den nye modellen for økonomisk behovsprøving som ble vedtatt i desember 2023. Sammen med Jussbuss, JURK og Advokatforeningen har vi også arrangert en panelsamtale under Arendalsuka om fremtidens rettshjelpsordning.

Konkret for Gatejuristen

Inngangen til 2023 var preget av flere medieoppslag knyttet til de såkalte bøtesoningssakene hvor en henvendelse fra Gatejuristen til Riksadvokaten høsten 2022 medførte at 22 personer ble umiddelbart løslatt fra fengsel som følge av saksbehandlingsfeil hos politiet i forbindelse med innkalling til soning av bøtestraff.

I forlengelsen av dette har Gatejuristen jobbet rettspolitisk opp mot Stortingets justiskomité for å få på plass en granskning av saken og at det ble sørget for at alle dem som hadde sonet ulovlig automatisk skulle tilkjennes erstatning. Venstre kom i etterkant av dette med et Dok 8-forslag hvor det ble anmodet om at det ryddes opp i saken, men forslaget ble ikke vedtatt.

I 2023 har vi videre arbeidet for at det må skje en forbedring av krisesentertilbudet til personer i aktiv rus. Det mangelfulle krisesentertilbudet til personer i aktiv rus er noe som Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) kritiserte i sin rapport "Rus og menneskerettigheter" fra 2022. Gatejuristen har i 2023 hatt møte med Barne- og familiedepartementet i forbindelse med at krisesenterlovgivningen er under revidering og tatt til orde for at tilbudet må styrkes for personer i aktiv rus. Arbeidet med å bedre krisesentertilbudet til personer i aktiv rus, både kvinner og menn, er noe vi kommer til å fortsette med også i 2024.

Konkret for Ung rettshjelp

Som den eneste aktøren på rettshjelpsfeltet med mangeårig erfaring og langsiktig mål om å utelukkende gi rettshjelp til barn og unge, får vi gjennom vårt daglige arbeid et unikt innblikk i hvordan regelverket slår ut i praksis for denne målgruppen. Denne innsikten ønsker vi å bruke til å være en kvalifisert og tydelig stemme for målgruppen opp mot politikere og myndigheter.

I 2023 har Ung rettshjelp, sammen med Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), Redd Barna og Barneombudet, fortsatt arbeidet med å styrke klageordningene for barn. På bakgrunn av organisasjonenes innspill fremsatte Venstre også et Dok 8-forslag om å styrke klageordningene for barn. Etter en muntlig høringsrunde vedtok Stortinget i mars 2023 enstemmig å be regjeringen iverksette et arbeid for å sikre barns nasjonale klagemuligheter samt bedre informasjonen til barn og unge om retten til å klage i enkeltsaker og de klagerettigheter som finnes.

Av annet rettspolitisk arbeid kan det videre særlig trekkes frem at vi over flere år, sammen med bl.a. Jussbuss, Jussformidlingen og Wayback, har arbeidet for at det ikke skulle løpe forsinkelsesrenter på regresskrav fra staten under soning. Vi har særlig sett at i saker som gjelder innsatte under 25 år, har løpende forsinkelsesrenter vært til hinder for god rehabilitering under soning. Kravet om at det ikke skulle løpe forsinkelsesrenter var noe vi fikk gjennomslag for da loven ble vedtatt i 2022, men retten ble likevel ikke lovfestet på dette tidspunktet da det ble vist til at dette heller burde forskriftsfestes. Høsten 2023 var forskriften til voldserstatningsloven ute på høring og vårt innspill fremgår nå av forskriftens § 8.

Gatejuristen Oslo
Skippergata 23, 0154 Oslo
gatejuristen.oslo@bymisjon.no
Tlf. 23 10 38 90